

ЕКОНОМІКА

УДК 338.24:330.341.1:636.4.022

JEL Q12, Q16

**Державне регулювання інноваційного розвитку
племінного свинарства**Ібатуллін М.І.¹ , Хахула Б.В.² ¹ Національний університет біоресурсів і природокористування України² Білоцерківський національний аграрний університет

Ібатуллін М.І., Хахула Б.В. Державне регулювання інноваційного розвитку племінного свинарства. Економіка та управління АПК. 2022. № 1. С. 27–39.

Ibatullin M., Khakhula B. State regulation in pedigree swine production innovative development. AIC Economics and Management. 2022. № 1. PP. 27–39.

Рукопис отримано: 01.04.2022 р.

Прийнято: 20.04.2022 р.

Затверджено до друку: 24.06.2022 р.

doi: 10.33245/2310-9262-2022-173-1-27-39

У статті розглянуто економічні засади державної підтримки інноваційного розвитку племінного свинарства в Україні. Обґрунтовано у якості інструментів державного регулювання ринку продукції племінного свинарства прогнозування розвитку галузі свинарства на основі науково обґрунтованих вимог продовольчої безпеки й відповідно до одержаних розрахунків визначення потреби в досліджуваній продукції. Саме на такі прогнозні розрахунки доцільно зорієнтувати дієві інструменти державного регулювання. Аргументовано, що за таких умов основним завданням є визначення необхідної кількості племінних свиноматок з метою нарощування загального поголів'я свиней в Україні для забезпечення необхідних обсягів споживання свинини.

Доведено необхідність створення конкурентоспроможних селекційних стад, що відповідають вимогам індустріального свинарства, це пріоритетне завдання галузі в середньостроковій перспективі, оскільки внаслідок минулих у країні глибоких економічних перетворень, розриву більшості виробничо-технологічних ланцюжків, неповноцінного комплектування товарних підприємств кросованим молодняком і відсутності протягом останніх двадцяти років значних селекційних досягнень у галузі простежується суттєве відставання за основними показниками продуктивності вітчизняних порід від племінного матеріалу кращих селекційних компаній. Зроблено висновки, що низька конкурентоспроможність вітчизняної племінної бази в кінцевому підсумку призвела до зменшення кількості порід свиней, поширених на території України та подальшого їх заміщення більш ефективними зарубіжними генетичними ресурсами.

Обґрунтовано в нормативно-правових актах, які регулюють правовідносини у племінному тваринництві, розмежувати повноваження між Міністерством аграрної політики та продовольства України, зокрема, Департаменту ринків тваринництва, Державної племінної інспекції й обласними департаментами агропромислового розвитку. Зокрема, пропонується віднести до напрямів діяльності департаментів агропромислового розвитку обласних державних адміністрацій експертизу племінної продукції та видачу племінних свідоцтв.

З метою створення умов для підвищення конкурентоспроможності племінного свинарства як на внутрішньому, так і зовнішніх ринках, доцільно: удосконалити систему субсидування купівлі племінного молодняка щодо стимулювання попиту на вітчизняний матеріал; розділити функції наукового і практичного забезпечення тваринницької галузі вітчизняним матеріалом; з метою оптимізації витрат на субсидування купівлі племінних тварин держава має чітко визначити критичну ефективність придбання племінної продукції, а також розробити механізм повернення субсидій, якщо їх отримувач не забезпечив досягнення передбачених показників.

Ключові слова: державне регулювання, інноваційний розвиток, племінне свинарство, ефективність, конкурентоспроможність, сільськогосподарське підприємство.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. На сьогодні свинарство є найбільш значимою галуззю у забезпеченні продовольчої безпеки країни, конкурентоспроможний розвиток якої залежить від стану кон'юнктури ринку племінної продукції. Водночас для формування товарної пропозиції на ринку племінного свинарства характерні залежність від імпортних поставок, зменшення поголів'я у племінних господарствах, нестача маточного поголів'я спеціалізованих ліній та м'ясних порід свиней, що зумовлює зниження виробництва високопродуктивного молодняку для комплектування товарних стад.

Розвиток галузі свинарства в Україні, незважаючи на світову продовольчу кризу, за останні роки демонструє певне зростання, однак є безліч проблем і завдань, які потребують якнайшвидшого вирішення за участю держави. Зокрема це нарощення обсягів виробництва пісної свинини з низькими витратами, переведення галузі на інноваційні ресурсощадні технології. Отже, постає невідкладна потреба в обґрунтуванні стратегічних пріоритетів розвитку племінного свинарства і, відповідно, розробки складових організаційно-економічного регулювання його діяльності, з огляду на перспективні завдання, серед яких основним є орієнтація на інноваційний тип розвитку.

Питання функціонування племінного свинарства розглянуто у працях таких науковців як Р. Грабовський, М. Іббатулін, Д. Крисанов, В. Лаврук, О. Мазуренко, В. Микитюк, І. Паска, Ю. Самойлик, І. Свиноус, І. Яцків, О. Шуст та багатьох інших. Наукові праці зазначених вище науковців стали основою досліджень функціонування племінного свинарства, однак проблеми досягнення його збалансованості розкрито недостатньо, що обумовлює необхідність подальшого вивчення в аспекті повного задоволення попиту у якісній та конкурентоспроможній генетичній продукції.

Метою дослідження є обґрунтування стратегічних пріоритетів державного регулювання ринку інноваційного розвитку племінного свинарства в аспекті досягнення науково обґрунтованих норм продовольчого забезпечення країни свининою.

Матеріал та методи дослідження. Для реалізації поставлених завдань використовували наступні методи та прийоми: монографічний, абстрактно-логічний, розрахунково-конструктивний.

Дані Державної служби статистики України доводять, що монографічний метод використано для комплексного вивчення явищ, процесів, які супроводжують розвиток племінного свинарства з метою виявлення причинно-наслідкових

зв'язків та стійких тенденцій у функціонуванні галузі. Водночас, абстрактно-логічний метод використано за розробки прогнозних розрахунків показників поголів'я племінних свиноматок, виходу поголів'я свиней на одну свиноматку та інших економічних показників. Розрахунково-конструктивний метод було застосовано за обґрунтування показників розвитку племінного свинарства в аспекті забезпечення продовольчої безпеки країни та існуючих тенденцій здійснення експортно-імпортних операцій у галузі. Окрім цього абстрактно-логічний метод використано за обґрунтування інструментів державного регулювання інноваційного розвитку племінного свинарства країни.

Інформаційною базою дослідження слугували економічні дані розвитку галузі свинарства і племінного свинарства Державної служби статистики України.

Результати дослідження та обговорення. Нині спостерігається зростання обсягів імпорту продукції свинарства в Україну. Наголосимо на основних причинах збільшення обсягів імпорту свинини – це високі собівартість і ціна на свиней в Україні. Незважаючи на подорожчання свинини в ЄС протягом 2019 р. на 48 %, імпорт залишається вигіднішим і дешевшим порівняно з українською свининою в напівтушах – 58 грн/кг з ПДВ проти 68 грн/кг з ПДВ, за середньої річної ціни на живих свиней в Україні 45 грн/кг. Якщо порівняти із європейськими цінами, вартість свиней живою вагою в нашій країні має бути не більше 38 грн/кг [1].

Розглянуто обґрунтування як доцільний крок для інструментів державного регулювання ринку продукції племінного свинарства, прогнозування розвитку галузі свинарства на основі науково обґрунтованих вимог продовольчої безпеки й відповідно до одержаних розрахунків визначення потреби в досліджуваній продукції. Саме на такі прогнози розрахунки доцільно зорієнтувати дієві інструменти державного регулювання. Основним завданням є визначення необхідної кількості племінних свиноматок з метою нарощування загального поголів'я свиней в Україні для забезпечення необхідних обсягів споживання свинини. Зазначимо, що за проведення прогнозних розрахунків буде дотримано умову щодо відмови від імпортової сировини (якість, безпека) (варіант 1), яка у структурі споживання свинини становить 13 % (рис. 1).

Алгоритм розрахунку прогнозу передбачає використання таких показників: норматив споживання свинини становить 26 кг на 1 особу за рік (за фактичного 19 кг). Прийmemo досягнення нормативного рівня споживання у 2030 р. 26 кг. Отже, середньорічний темп зростання спожи-

вання до 2030 р. становитиме $1,029 \left(\sqrt[11]{\frac{26}{19}} \right)$, або

щорічний приріст споживання свинини має становити 2,9 %.

Чисельність населення за прогнозом зменшиться до 38 625,2 тис. осіб (2025 р.) та на 36 195,2 тис. осіб. (до 2030 р.). Отже, щорічні прирости чисельності населення становитимуть 0,984 і 0,987 за відповідні періоди.

Наступним кроком буде розрахунок необхідного фонду споживання свинини. Насамперед спрогнозуємо зміну продуктивності свиней – забійна маса 1 голови тварини. Скористаємося методом аналітичного вирівнювання динамічних рядів, тобто вирівнювання за допомогою степеневої функції, яка найточніше відображає тенденцію розвитку, тобто більшою буде довіра до результатів прогнозування (рис. 1).

Отже, тенденція прогнозного зростання забійної ваги свиней, що відображають дані рисунка 1, відповідає загальносвітовим. Проте, на відміну від країн ЄС, де в свинарстві переважають м'ясні та беконні породи, в Україні – це сальні й м'ясо-сальні. Ця обставина в найближчій перспективі буде диктувати необхідність суттєвої зміни маточного поголів'я свиней у господарствах усіх категорій.

Одним із стримуючих чинників підвищення ефективності виробництва свинини розглядається нераціональне використання кормів. За даними порівняльного аналізу виробничих показників у свинарстві в 2019 р. нами вста-

новлено, що ціна комбікормів в Україні була нижчою на 30 %, а у собівартості свиней витрати кормів вищі в нашій країні на 40 % ніж в ЄС. Унаслідок цього свиней у вітчизняних умовах вирощують на місяць довше, із на 30 % вищими витратами кормів, крім того, свиноматок на українських свинокомплексах на 30 % більше за однакової кількості свиней на забій, якщо порівнювати Україну та ЄС, що теж зумовлює перевитрати кормів [2]. Забійний вихід від українських свиней – 68–72 %, тим часом як зарубіжні фермери отримують плату за забійний вихід 80 % від живої маси тварини, різниця 550 грн на кожній свині [3].

Відомо, що нині більшість промислових виробників продукції свинарства орієнтуються на продукцію компанії Topigs Norsvin. Свиноматки народжують 15–17 поросят вагою 1,4–1,5 кг та вигодовують їх самостійно, маючи 15–18 робочих сосків. Свині виростають швидше на +30 діб, за 154 доби 110 кг із конверсією кормів 2,1–2,4 кг. Отже, відчутна економія на кормах: скорочення тривалості відгодівлі на 30 діб; на 1/3 менші витрати кормів на свиноматок; спрощене обслуговування свиноматок – свиноматка TN70 сама годує своє потомство; менший падіж і вибраковування поросят. Важливо вказати, що потомство TN Темро стійке до багатьох інфекцій, зокрема РРСС, та має високу ефективність навіть у несприятливих умовах вирощування [4].

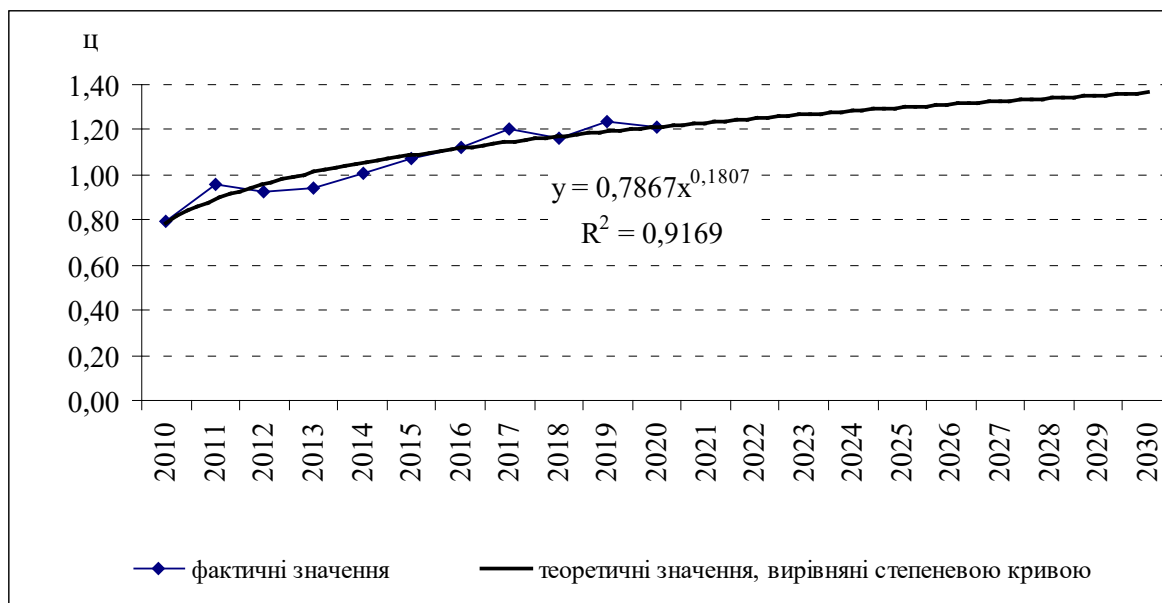

Рис. 1. Динаміка фактичних та прогнозних значень ваги реалізованих на забій свиней господарствами усіх категорій, ц.

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України.

Прогнозні значення ваги реалізованих на забій свиней розраховуємо за рівнянням:

$$y = 0,7867x^{0,1807}. \quad (1)$$

На наступному етапі проведемо розрахунок необхідного поголів'я з метою забезпечення нормативного рівня споживання свинини для прогнозної кількості населення України.

Проведені розрахунки свідчать, що у прогнозованому періоді до 2030 р. рівень споживання свинини в розрахунку на 1 особу зростатиме. Очевидно, що така тенденція простежуватиметься за умови очікуваного збільшення величини доходів населення та підвищення купівельної спроможності споживачів. Цьому сприятиме також культура споживання населення, яка формується під впливом національних традицій, де страви із свинини є домінуючими.

Прогнозні розрахунки свідчать, що із 2019 р. спостерігатиметься позитивна тенденція до збільшення поголів'я свиней. Ця обставина потребує створення сприятливих умов для розвитку свинарства, врахування специфіки виробничого циклу в галузі, а також наявності дієвої державної та регіональної підтримки щодо впровадження інноваційних технологій тощо. Отже, загальна чисельність свинопоголів'я до 2030 р. становитиме 6939 тис. голів.

Очевидно, що зростаюча динаміка поголів'я свиней зумовить ситуацію, за якої частка сільськогосподарських підприємств у структурі поголів'я щороку буде зростати за зменшен-

ня частки господарств населення (рис. 2). Це пояснюється передусім складною демографічною ситуацією в сільських населених пунктах, що зумовлено старінням населення та міграційними процесами.

Отже, за тенденції, що склалася, частка сільськогосподарських підприємств у загальному поголів'ї свиней у 2030 р. може досягти 74,3 %. Проте це можливо за умови підвищення дієвості інструментів державної та регіональної підтримки у напрямі активізації залучення приватних інвестицій у розвиток свинарства та прийнятного співвідношення цін на фішерний корм і живих свиней, що сприятиме розвитку корпоративного сектору аграрної економіки. Відповідно зростатиме частка сільськогосподарських підприємств, яка, за нашими розрахунками на основі використання методу згладжування динамічних рядів, становитиме в 2030 р. не менше 85 %.

Вітчизняна практика підтверджує, що 1 племінна свиноматка за рік дає 20 голів свиней, що дозволяє розрахувати прогнозу кількість і потребу в поголів'ї свиноматок [5].

За проведеними розрахунками на основі використання економіко-статистичних методів прогнозування потреба в племінних свиноматках за період 2020–2030 рр. зросте на 43,2 %, водночас очікувана кількість знизиться на 33,9 %, при цьому дефіцит збільшиться у 5,6 раза. Вирішення цього питання необхідне в аспекті

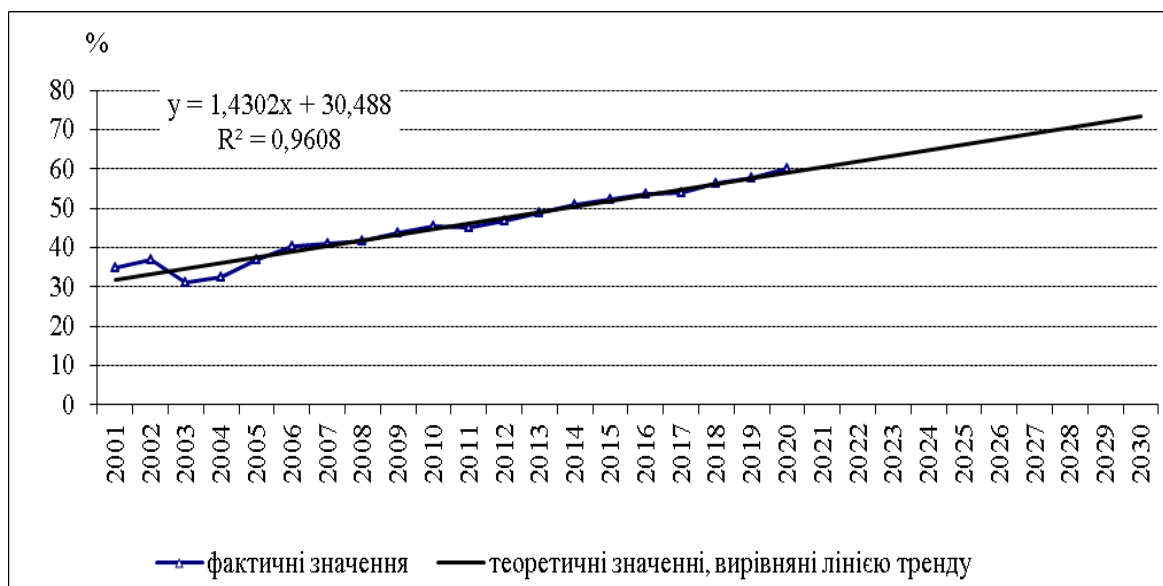

Рис. 2. Динаміка частки сільськогосподарських підприємств у загальному поголів'ї свиней України, %.

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України.

забезпечення продовольчої безпеки країни. Можна запропонувати два способи вирішення зазначеної проблеми: по-перше, запровадження заходів державної та регіональної підтримки племінного свинарства та досягнень сільськогосподарської науки; по-друге, закупівля племінних свиней із-за кордону за рахунок коштів державного бюджету. Проте на сьогодні це неможливо через обмеження державного бюджету [6].

Слід наголосити, що у межах угоди про вільну торгівлю між Україною та ЄС у 2021 р. буде переглянуто річну квоту 20 тис. т безмитного імпорту свинини з ЄС. При цьому експортних поставок свинини з України до ЄС не передбачається не лише через несприятливий статус нашої країни з африканської чуми свиней, а також низьку її конкурентоспроможність, значно вищу собівартість і ціну української свинини. До прикладу, у січні 2021 р. на німецькій біржі ціна на кондиційну свинину в напівтушах, без ПДВ, становила 1,19 євро/кг, в Україні теж без ПДВ – 1,45 євро/кг. Значно дешевше коштували в Німеччині напівтуші некондичійних свиней, які переросли, та свиноматок – 0,65 євро/кг [7]. За даними аналітичних оглядів, вісім років поширення АЧС в Україні та останні три роки в ЄС, зокрема з 2020 р. у Німеччині, в поєднанні з обмеженнями у роботі м'ясопереробних підприємств та закладів харчування через Covid-19 – вплинули на традиційні канали збуту свинини у світі. Одним із наслідків стало зниження цін на свинину в ЄС до рівня собівартості [8].

Узагальнюючи економічні процеси на ринку продукції свинарства, зокрема племінного, вважаємо за доцільне описати їх ступенем залежністю:

$$y = 240,16x^{-0,3847}. \quad (2)$$

За рівнянням розраховуємо прогнозні значення імпорту свинини – фонд споживання за рахунок вітчизняної продукції менший, ніж у варіанті 1, отже, менша кількість поголів'я свиней, зокрема племінних.

Результати розрахунку прогнозних значень основних показників показують незначне збільшення поголів'я свиней у господарствах всіх форм господарювання та частки сільськогосподарських підприємств. Отже, зростанням поголів'я у господарствах корпоративного сектору аграрної економіки вдалося компенсувати зниження кількості свиней в особистих селянських господарствах. Проте в найближчі 10 років без імпорту продуктів забою свиней забезпечити потребу населення країни неможливо. Ця обставина свідчить про наявність резервів щодо нарощення обсягів виробництва продук-

ції свинарства на основі державно-приватного партнерства й реалізації інноваційних технологій вирощування та відгодівлі свиней, а також нереалізованих можливостей у розвитку племінного свинарства.

Результати дослідження переконують, що упродовж найближчих 10 років за варіантом 2 (з урахуванням імпорту свинини) спостерігатиметься також дефіцит поголів'я племінних свиноматок. Отже, перед органами державної влади та місцевого самоврядування постає завдання з розробки заходів стимулювання щодо залучення приватних інвестицій у розвиток селекції та генетики племінного свинарства.

Створення конкурентоспроможних селекційних стад, що відповідають вимогам індустріального свинарства, є пріоритетним завданням галузі в середньостроковій перспективі. Оскільки внаслідок минулих у країні глибоких економічних перетворень, розриву більшості виробничо-технологічних ланцюжків, неповноцінного комплектування товарних підприємств кросованим молодняком і відсутності протягом останніх двадцяти років значних селекційних досягнень у галузі простежується суттєве відставання за основними показниками продуктивності вітчизняних порід від племінного матеріалу кращих селекційних компаній. Низька конкурентоспроможність вітчизняної племінної бази в кінцевому підсумку призвела до зменшення кількості порід свиней, поширених на території України та подальшого їх заміщення більш ефективними зарубіжними генетичними ресурсами [9].

У таких умовах за формування прогнозованої потреби для задоволення продовольчої безпеки необхідно модернізувати інструменти державної підтримки. Зазначимо, що на підтримку сільського господарства виділяють до 4 % державного бюджету країни. Фінансування державної підтримки аграрного сектору здійснювалося протягом 2017–2020 рр. у межах 8–10 програм, що зумовило економічно необґрунтований розподіл фінансових ресурсів між галузями сільського господарства. Вважаємо, що на сьогодні необхідно запровадити новий механізм державної підтримки сільського господарства – єдина субсидія, яка об'єднує низку раніше розроблених напрямів субсидування. Державна підтримка в межах «єдиної субсидії» дає можливість областям самостійно визначати пріоритети, ефективніше використовувати кошти державного бюджету, спростити механізм розподілу субсидій на регіональному рівні й досягти більшої його оперативності.

Дотації для сільгоспвиробників, що надають з державного і обласного бюджетів, мають бути спрямовані на відшкодування частини витрат, пов'язаних із проведенням затратних заходів з ведення селекційно-племінної роботи із тваринами, зокрема будівництво та модернізацію станцій штучного запліднення, контрольно-випробувальних станцій, нуклеусів, які нині не є об'єктами державної підтримки. Крім того, з метою підтримки галузі Держпрограмою має бути передбачено субсидування частини процентної ставки за інвестиційними кредитами, субсидії на відшкодування частини прямих понесених витрат на створення і модернізацію об'єктів тваринництва [10].

Кошти із бюджетів суб'єктів України, джерелом фінансового забезпечення яких є субсидії, мають надаватися також і у вигляді грантової підтримки. Грант на розвиток суб'єктів малого підприємництва з виробництва продукції племінного свинарства доцільно формувати за рахунок коштів обласного, районного бюджетів та бюджету ОТГ за такими напрямками: розробка проєктної документації будівництва, реконструкції або модернізації виробничих приміщень; придбання обладнання та технічних засобів; купівля племінного молодняку свиней у вітчизняних суб'єктів племінної справи, зареєстрованих у Державному племінному реєстрі. Розмір гранту, наданого конкретному малому сільськогосподарському підприємству, має визначати конкурсна комісія, створювана Департаментом агропромислового розвитку відповідної області.

Вважаємо, що гранти необхідно надавати з урахуванням таких вимог: термін діяльності суб'єкта господарювання на дату подачі заявки на конкурс перевищує 12 міс. з дати реєстрації; зареєстрований на території відповідної області; відповідає критеріям малого підприємства; передбачає умови для створення власної чи спільно з іншими сільськогосподарськими товаровиробниками кормової бази, або готує пропозиції щодо укладення договорів на придбання кормів; розроблено бізнес-план щодо виробництва продукції племінного свинарства з терміном окупності не більше 8 років; наявний план витрат із вказаними найменуваннями придбаного майна, виконаних робіт і наданих послуг із зазначенням їх кількості, ціни, джерел фінансування; керівник малого підприємства зобов'язується використовувати грант протягом 24 днів із дня надходження коштів на рахунок і використовувати майно, закуплене за рахунок гранту, виключно на розвиток господарської діяльності; створення умов для організації не менше трьох постійних робочих

місць; керівництво зобов'язується здійснювати діяльність протягом не менше п'яти років після отримання гранту; відсутня прострочена заборгованість по страхових внесках, пені, штрафам.

Субсидії племінному свинарству необхідно виділяти для стимулювання селекційно-племінної роботи з метою забезпечення сучасних високотехнологічних селекційних досягнень у свинарстві, стимулювання виробництва племінного матеріалу, підвищення його конкурентоспроможності на міжнародному ринку; збереження найбільш цінних для національного тваринництва нечисленних і зникаючих вітчизняних порід свиней [11].

Господарства корпоративного сектору аграрної економіки – отримувачі субсидій повинні мати свідоцтво про реєстрацію в Державному племінному реєстрі й забезпечувати рівень відтворення ремонтного племінного молодняку для комплектування власного стада і понаремонтного племінного молодняку для подальшої реалізації. Державна підтримка має надаватися всім суб'єктам підприємницької діяльності, які включені до Державного племінного реєстру за пропозиціями суб'єктів України. Відповідно до Правил надання та розподілу субсидій з державного бюджету, обласних бюджетів з метою досягнення цільових показників обласних програм розвитку агропромислового комплексу в умовах децентралізації, місцеві органи самоврядування мають самостійно визначати розмір субсидій на розвиток племінного свинарства в розрахунок на одну умовну голову [12].

Вважаємо за доцільне передбачити виділення субсидій на компенсацію прямих понесених витрат на будівництво і модернізацію об'єктів сільськогосподарського призначення, об'єктів селекційно-генетичних центрів, станцій штучного запліднення, нуклеусів тощо, які нині не є об'єктами державної підтримки. Метою субсидування має стати підтримка інвестиційних проєктів, спрямованих на створення та модернізацію об'єктів племінного свинарства, що належать на праві власності сільськогосподарським підприємствам та науково-дослідним установам НААН, які здійснюють свою діяльність у сфері племінного свинарства.

Крім того, необхідно забезпечити підтримку розвитку племінного свинарства на рівні окремих регіонів на основі розробки й реалізації стратегічних комплексних програм розвитку сільських територій.

Високий рівень інноваційності племінного свинарства потребує підвищення результативності аграрних досліджень і фінансування сільсь-

когосподарської науки на основі грантів [13]. Безперечно, що при цьому необхідно змінити й дослідницький потенціал науково-дослідних установ та закладів вищої аграрної освіти, а також сформувати культуру розробки наукових проєктів. Основними критеріями відбору проєктів на отримання гранту слід визначати такі: актуальність проєктів для розвитку досліджуваної галузі; оригінальність проєкту, його інноваційний зміст; перспективи продовження науково-дослідних робіт; актуальність кінцевого результату; економічна доцільність проєкту та його ефективність; реалізація проєкту, затребуваність його результатів; наявність переваг порівняно із реалізованими проєктами; одержання синергетичного ефекту, висока економічна, соціальна та екологічна ефективність; відповідність тематики проєкту пріоритетним напрямом розвитку аграрного сектору економіки.

Грант повинен мати цільове призначення і не може бути використаний одержувачем на інші цілі. Розмір гранту визначається відповідно до заявки на його надання та проєктом переможця конкурсу.

Недостатній обсяг фінансування аграрної науки не дозволяє реалізувати наявний потенціал для розробки і впровадження новітніх технологій, збільшення обсягів виробництва продукції та підвищення продуктивності праці. Варто зазначити, що частка державного бюджетного фінансування аграрної науки у 10 разів нижче, ніж у розвинених країнах, що ускладнює реалізацію масштабних програм модернізації галузей сільського господарства щодо впровадження інноваційних технологій на основі досягнень науки. Вважаємо, що асоціація свинарів України має взяти на себе ініціативу з розробки програми модернізації свинарства і племінного зокрема на основі державного-приватного партнерства. У межах цієї програми слід передбачити розділ, яким визначається посилення науково-дослідної та дослідно-конструкторських робіт, створення і виробництво нової техніки, систем машин і технологій для механізації та автоматизації процесів за виробництва продукції свинарства.

Успішний розвиток свинарства має забезпечувати підготовка і перепідготовка кадрів [14]. Вважаємо, що в межах запропонованої вище програми та за рахунок коштів її членів науковцями Білоцерківського національного аграрного університету доцільно розпочати випуск серії матеріалів про системи обліку і оцінку племінних тварин у країнах-імпортерах племінних свиней та розробок щодо імплементації таких систем у вітчизняну практику. На базі БНАУ доцільно проводити постійно діючі

семінари з метою ознайомлення фахівців-практиків із сучасними генетичними методами в селекції, отримання практичних навичок розробки селекційної стратегії, проведення прижиттєвої ультразвукової діагностики м'ясності тварин, дослідження якісних характеристик насіння кнурів-плідників, використання результатів ДНК-аналізу в селекції.

Максимального генетичного прогресу досягають через реалізацію великомасштабних генетичних програм, які передбачають постійні інвестиції в науково-дослідницьку діяльність та застосування новітніх племінних технологій. Створюючи великі селекційно-генетичні центри на території України, що сконцентрують у собі великомасштабну генетичну роботу, вітчизняне свинарство зможе в стислий у часі період якісно підвищити виробничі й економічні результати завдяки збереженню вітчизняних напрацювань у галузі, доповнюючи їх прогресивними розробками, наявними в зарубіжній селекції.

Сучасне свинарство засноване на гібридизації трьох чистих порід: йоркшир, ландрас і дюрок. Продуктивність гібридів свиней вище продуктивності тварин, отриманих за промислового схрещування, на 8–10 %. Гібридизація свиней є одним з основних чинників виробництва високоякісної свинини. Зокрема, у США, Канаді, Данії, та інших країнах з інтенсивним свинарством до 90 % товарних свиней є гібридами.

В останні роки зменшилася частка племінного поголів'я, що зумовлено створенням дочірніх підприємств провідних світових селекційних компаній і нарощуванням виробництва вітчизняними підприємствами на основі репродукції зарубіжних генетичних ресурсів високоякісної племінної продукції. Практично всі найбільші підприємства співпрацюють із однією або кількома західними генетичними компаніями [5].

Світові лідери свинарства знаходяться в процесі злиття і поглинання. Це є свідченням того, що лише утворюючи найпотужніші альянси дрібні й середні генетичні компанії можуть вижити на цьому ринку. На світовому ринку діють близько 30 генетичних компаній, із яких 50 % ринку мають лише 4 генетичні компанії. Висока залежність від іноземних компаній потребує налагодження відповідного контролю за якістю ввезеного племінного матеріалу за вжиття наведених заходів.

Вважаємо, що за імпорту племінних свиней в Україну необхідно проводити державне випробовування щодо оцінки продуктивних ознак у спеціалізованих племінних станціях,

за винятком тварин, які ввезено з метою проведення наукових досліджень, державних випробувань. Лише після таких випробувань і введення переваги імпортних порід можна рекомендувати їх до використання в умовах вітчизняного товарного свинарства. Очевидно, що з метою підвищення ефективності галузі необхідно збільшити кількість гібридних свиней від 30–50 до 80 % через пошук й поєднання на ефект гетерозису спеціалізованих ліній свиней. Із цією метою потрібно створити умови для проведення тестування, забезпечивши необхідну кількість тварин відповідних порід. Крім цього, слід відмовитися від недієвих програм племінного обліку, оскільки деякі з них, поширені в свинарстві, є методами розрахунку індексів або способами виключення схрещування споріднених особин.

Доцільно сприяти розвитку вітчизняним розробкам у сфері племінної оцінки, при цьому вони мають бути повністю узгоджені з іноземними методиками, зокрема BLUP. Вважаємо, що запровадження сучасних методів ранньої діагностики племінної цінності дозволить істотно прискорити одержання результатів селекційного прогресу та підвищити ефективність племінного свинарства.

У стратегічній перспективі важливо відновити діяльність Інституту свинарства, що дозволить систематизувати селекційну роботу, сформувати єдину базу даних племінних тварин, розробити національні стандарти та нові принципи оцінки тварин з урахуванням вітчизняних масивів даних із бонітування і закордонних систем оцінки, що базуються на індексах генетичної цінності. При цьому в законі про племінне тваринництво відсутні положення, які регламентують порядок визначення виду племінного господарства у громадян і фермерів без створення юридичної особи.

Через зазначені неузгодженості учасники діяльності в галузі племінного тваринництва опиняються в нерівному становищі, виключивши доступ громадян і фермерських господарств без створення юридичної особи до діяльності з племінного тваринництва. Зазначимо, навіть для господарств, що мають форму індивідуального підприємця, фермерського господарства без утворення юридичної особи, з парком техніки, обладнанням і виробничими приміщеннями, процедура зміни правового статусу індивідуального підприємця на статус юридичної особи є складною, особливо щодо зміни системи оподаткування та передачі основних засобів виробництва.

За наділення фермерських господарств правом вести діяльність в галузі племінного

тваринництва без утворення юридичної особи, їм необхідно буде звернутися за державною послугою для визначення виду організації – суб'єкта племінної справи у тваринництві. Щоб відповідати певному виду організації, необхідно задовольнити мінімальні вимоги щодо кількісного та якісного складу поголів'я, а також впровадити комплекс селекційних заходів. Із урахуванням викладеного, за експертною оцінкою кількість фермерських господарств збільшиться не більш як удвічі [6].

На сьогодні науково-дослідні організації та заклади вищої аграрної освіти продовжують займатися розробкою нових і вдосконаленням наявних технологій, принципів і методик ведення селекційно-племінної справи, окремих елементів селекційних програм. Результати найбільш перспективних розробок подають до державних органів з управління племінного тваринництва, які погоджують їх та оформляють у вигляді оновлених нормативних документів. Лише після цього нові методики та технології ведення племінної роботи можуть офіційно застосовуватися на території України.

Однією з основних вимог для племінного господарства є щорічне подання до Міністерства аграрної політики та продовольства України звіту про стан племінного поголів'я з результатами оцінки племінних і продуктивних якостей тварин за звітний період. Отже, на державному рівні провадиться щорічний моніторинг за станом племінного тваринництва в Україні на рівні порід, областей і племінних господарств. Збір інформації про продуктивність тварин товарної зони популяцій здійснює Державна служба статистики України.

Вважаємо, що доцільно передбачити проведення періодичного сільськогосподарського перепису, де об'єктом мають бути племінні сільськогосподарські тварини. Сільськогосподарський перепис сприятиме створенню унікальної інформаційної бази, прив'язаної до топографічної основи, яка за умови її використання дозволить обґрунтовано розробити весь комплекс завдань перспективного розвитку сільського господарства як на рівні країни, так і в окремих областях. На основі даних перепису вітчизняний аграрний бізнес отримає інформацію про те, в яких районах найбільша концентрація племінних свиней певної породи та можливості розвитку виробництва продукції племінного і товарного свинарства, наявність ресурсного потенціалу для розвитку галузі тощо.

Вважаємо, що важливе значення у досягненні збалансованого розвитку ринку продукції племінного свинарства мають не лише

інструменти державного регулювання, а й інституціональні. Зважаючи на це, доцільно створити громадську організацію, пріоритетними напрямками діяльності якої мають стати: збереження генетичних ресурсів тварин рідкісних і зникаючих видів, а також порід свиней; визначення джерел фінансування її діяльності; створення умов для стійкого функціонування. Ці завдання можливо вирішити через удосконалення законодавчої та нормативної бази в галузі племінного тваринництва та оптимізації структури управління ним з огляду на різні види і породи тварин; розробки та затвердження сучасних нормативних документів для оцінки племінних якостей тварин і ведення племінних книг (інформаційних баз даних).

Створення дієвих структур управління племінним тваринництвом із конкретизацією повноважень, джерел фінансування та відповідальності; створення єдиної ієрархічної інформаційної системи на породному рівні управління різними видами сільськогосподарських тварин; розробка селекційних програм по породах тварин із зазначенням цілей, завдань і методів племінної роботи.

Щодо наукових досліджень, то їх рівень залежить: від обсягів державної підтримки; пріоритетності виробництва певного виду продукції; ступеня економічного стану виробничих організацій, зорієнтованих на виробництво різних видів продукції; наявності кваліфікованих фахівців – науковців з різних напрямів досліджень.

Уряд в особі Міністерства аграрної політики та продовольства України має здійснювати наступні види діяльності: визначення цілей селекції, загального напрямку розвитку популяції на державному і регіональному рівнях, розробляти нормативну базу й окреслювати напрями фінансової підтримки; провадити ідентифікацію тварин; розробляти й організувати реалізацію державної системи ідентифікації тварин, сперми, ембріонів та іншого генетичного матеріалу; реалізувати законодавчу і нормативну базу реєстрації генетичних ресурсів в інформаційних системах; надання послуг зі штучного осіменіння: розробляти державні стандарти якості сперми виробників, затверджувати інструкції зі штучного осіменіння тварин, визначати нормативи щодо охоплення штучним осіменінням різних видів тварин, здійснювати підтримку організацій зі штучного осіменіння тварин; визначати перелік обов'язкових заходів щодо генетичної оцінки тварин різних видів, організувати й підтримувати їх реалізацію. Зазначені вище пропозиції доцільно внести до проекту Закону України «Про загальнодержавну програму селекції в тваринництві до 2030 року».

Вважаємо, що існує необхідність у розробці Загальнодержавної програми селекції у тваринництві до 2030 року, основним завданням якої має стати забезпечення адаптації законодавства України у сфері племінної справи в тваринництві до законодавства Євросоюзу. Реалізація державної політики в галузі племінної справи у тваринництві має бути спрямована на поліпшення племінних і продуктивних якостей тварин, що є вирішальним чинником у збільшенні обсягів виробництва продукції тваринництва. Незважаючи на це в Україні на межі повного зникнення опинилися деякі породи сільськогосподарських тварин. Тому, з огляду на недостатню увагу до племінної справи виникла необхідність посилити державне регулювання у тваринництві та контроль за дотриманням законодавства в селекційній роботі.

Метою Загальнодержавної програми селекції у тваринництві на період до 2030 року є реалізація державної політики, спрямованої на створення, збереження, відтворення та раціональне використання племінних ресурсів, поліпшення генетичної якості тварин; забезпечення функціонування єдиної системи селекції у тваринництві, ефективне використання в селекційному процесі найцінніших світових генетичних ресурсів, збереження генофонду наявних, локальних і зникаючих порід, підвищення економічної ефективності й конкурентоспроможності галузі, формування власного експортного потенціалу племінних ресурсів, створення та матеріальне забезпечення функціонування державної племінної служби.

Дослідницькі організації як дорадчий орган мають визначити цілі селекції, ідентифікації та реєстрації тварин, а саме: розробляти параметри селекційних програм, оптимізувати чисельність селекційних груп, інтенсивність відбору тварин на кожному етапі селекційного процесу; розробляти принципи, організацію і технологію унікальної ідентифікації тварин; принципи реєстрації тварин різних видів і порід; забезпечувати вдосконалення методів штучного запліднення та проводити генетичну оцінку тварин, розробляти методичні, організаційні та технологічні основи генетичної оцінки, надавати сервісні послуги з генетичної ідентифікації та оцінки тварин.

Доцільно сприяти об'єднанню або створенню кооперативів тваринників по породах, які будуть діяти на принципах державно-приватного партнерства. Вони мають: встановлювати стандарти продуктивності, екстер'єрних показників, росту і розвитку тварин, загальні принципи відбору та їх підбору; проводити ідентифікацію, а в деяких випадках можуть на-

давати сервісні послуги з ідентифікації тварин; реєстрацію тварин у базах даних племінних ресурсів по породах і областях; здійснювати генетичну оцінку.

Окремі селекціонери-тваринники (племінні господарства) на місцевому рівні мають визначати цілі селекції: брати участь у реалізації селекційних програм та їх обговоренні; виконувати всі функції щодо практичної реалізації ідентифікації тварин; реєструвати тварин, впроваджувати заходи щодо збору даних та актуалізації основної інформації в базах даних; надавати послуги зі штучного осіменіння – проводити штучне запліднення тварин та їх генетичну оцінку.

Національні комерційні компанії мають: брати участь у розробленні селекційних програм; надавати послуги з придбання бирок, мічених тварин; проводити реєстрацію тварин у базах даних, розробляти програмні засоби з реєстрації тварин в інформаційних системах; пропонувати послуги зі штучного осіменіння – надавати генетичний матеріал для цієї процедури (більш ніж 90 % тваринницьких організацій використовують штучне запліднення); проводити генетичну оцінку достовірності походження.

З метою прийняття виважених управлінських рішень всіма суб'єктами ринку племінного свинарства пропонується створити автоматизовані бази даних по всіх суб'єктах племінної справи у тваринництві – Державний реєстр суб'єктів племінної справи у тваринництві, замість Державного племінного реєстру, який містить інформацію лише про племінні стада, однак не забезпечує накопичення та обробку інформації про суб'єктів за оцінкою тварин, у лабораторіях генетичної експертизи тощо.

Крім того, пропонується створити Державний реєстр селекційних досягнень у тваринництві як інформаційного джерела про якість селекційних досягнень і необхідної складової для впровадження захисту прав інтелектуальної власності на породи тварин, забезпечити державну реєстрацію селекційних досягнень, що є обов'язковою умовою за експорту племінних (генетичних) ресурсів вітчизняної селекції; розділити повноваження управління та контролю в межах одного урядового органу – Державної племінної інспекції Міністерства аграрної політики та продовольства України.

Постала невідкладна потреба в чіткому визначенні функцій державних органів у сфері племінного тваринництва, формування вертикалі державної інспекції з племінної справи у тваринництві як органу контролю за дотриманням вимог чинного законодавства в племінному тваринництві; формуванні державної

системи управління племінною справою у тваринництві відповідно до світових вимог, норм і правил, а також законодавчої бази для надання фінансової державної підтримки у веденні племінної справи у тваринництві відповідно до вимог Світової організації торгівлі [17].

Реалізація запропонованих заходів дасть можливість сформувати чітку систему державного управління та контролю в племінному тваринництві, що забезпечить результативну дієвість вітчизняної системи селекції у тваринництві, зменшить залежність вітчизняних виробників від імпортованих племінних (генетичних) ресурсів, сприятиме зменшенню кількості порушень і фальсифікацій на ринку племінних ресурсів, створить передумови для формування відповідних інформаційних баз даних, які нададуть можливість виробникам продукції тваринництва мати об'єктивну оцінку наявних на Україні племінних (генетичних) ресурсів і суб'єктів племінної справи у тваринництві, що забезпечить більш рентабельне виробництво продукції тваринництва та підвищення її конкурентоспроможності завдяки зростанню продуктивності й зниження собівартості.

Висновки. Вважаємо за доцільне в нормативно-правових актах, які регулюють правовідносини у племінному тваринництві, розмежувати повноваження між Міністерством аграрної політики та продовольства України, зокрема, Департаменту ринків тваринництва, та Державної племінної інспекції й обласними департаментами агропромислового розвитку. Зокрема, пропонуємо віднести до напрямів діяльності департаментів агропромислового розвитку обласних державних адміністрацій експертизу племінної продукції та видачу племінних свідоцтв.

З метою створення умов для підвищення конкурентоспроможності племінного свинарства як на внутрішньому, так і зовнішніх ринках доцільно: удосконалити систему субсидування купівлі племінного молодняка щодо стимулювання попиту на вітчизняний матеріал; розділити функції наукового і практичного забезпечення тваринницької галузі вітчизняним матеріалом; з метою оптимізації витрат на субсидування купівлі племінних тварин держава має чітко визначити критичну ефективність придбання племінної продукції, а також розробити механізм повернення субсидій, якщо їх отримувач не забезпечив досягнення передбачених показників.

Водночас підтримуємо дії держави, спрямовані на стимулювання закупівлі племінних свиней в іноземних товаровиробників. За відсутності повноцінного внутрішнього ринку

продукції свинарства, зокрема племінного, такий захід сприятиме підвищенню рентабельності інвестицій у будівництво великих комплексів замкнутого циклу з вирощування та відгодівлі свиней на промисловій основі. Вважаємо, що в довгостроковій перспективі вітчизняні племінні господарства зможуть уникнути дефіциту пропозиції, однак нині та в середньостроковій перспективі ситуація, що склалася, є стримуючим чинником для свинарства загалом і де-факто не зміцнює продовольчу безпеку країни. Однак в умовах обмеження імпорту продуктів забою свиней ця ситуація стає загрозливою для України. Саме тому механізм державного регулювання ринку продукції племінного свинарства розглядається нами в напрямі стимулювання племінних господарств нарощувати виробничі потужності, водночас важливо передбачити і те, що сільськогосподарські підприємства-виробники товарної продукції свинарства змогли б вигідно купувати племінний матеріал за кордоном в очікуванні, що вітчизняний ринок з часом зможе задовольнити їх потреби.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Будзак В., Будзак О. Імпортозаміщення сільськогосподарської продукції на ринку України. Товари і ринки. 2021. № 2. С. 44–52.
- Комплексний демографічний прогноз України на період до 2050 р. <https://www.idss.org.ua/monografii/Prognoz%20Ukrain.pdf>
- Лаврук В.О., Лаврук Н.А. Тваринництво: стан та перспективи розвитку. Агросвіт. 2020. № 22. С. 9–15.
- Копитець Н.Г. Розвиток ринку м'яса свиней. Економіка АПК. 2020. № 1. С. 56–63.
- Кіц М.В., Альохіна Н.С. Економічна ефективність галузі свинарства у сільськогосподарських підприємствах Львівщини. Економіка АПК. 2020. № 6. С. 36–40.
- Тваринництво України: стан, проблеми, шляхи розвитку (1991–2017–2030 рр.) / за ред. акад. НААН М.І. Бащенко. Київ: Аграр. наука, 2017. 160 с.
- Патика Н.І. Напрями та перспективи інтеграції сільського господарства України у світовий аграрний ринок. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2021. Вип. 23(2). С. 53–60.
- Ляховська О.В. Зовнішня торгівля України м'ясом і м'ясними продуктами: тенденції та географічні аспекти. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2020. Вип. 3. С. 48–52.
- Патика Н.І. Зовнішня торгівля агропродовольчою продукцією України в умовах поширення пандемії COVID-19. Економіка АПК. 2021. № 9. С. 52–65.
- Титарчук І.М. Аналіз ролі агропромислового комплексу в економіці країни: внутрішній розвиток та зовнішня торгівля. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2020. Вип. 16(2). С. 84–93.
- Загальні тенденції розвитку фермерських господарств в Україні / І.М. Демчак та ін. Київ: НДІ «Укראгропромпродуктивність», 2016. 58 с.
- Ревенко А.Д. Державна підтримка аграрного сектору в умовах міжнародної координації економічної політики: зарубіжний досвід. Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти. 2020. Вип. 5. С. 87–103.
- Баян А.В., Гришова І.Ю., Шабатура Т.С. Публічна політика та державна підтримка розвитку аграрного виробництва в Україні. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2021. № 2. С. 156–167.
- Шебаніна О.В., Купчишина О.А. Державна підтримка інноваційного розвитку аграрного сектору України. Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки. 2020. № 2. С. 340–352.
- Голбан Т.Т. Державна підтримка інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного сектору економіки. Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки. 2019. № 1. С. 312–319.
- Русанюк В.В. Державна підтримка розвитку підприємництва в аграрному секторі економіки. Економіка АПК. 2020. № 7. С. 84–93.
- Васільєва Л.М. Державна підтримка аграрного сектору економіки країни в умовах функціонування в складі СОТ як основа забезпечення продовольчої безпеки. Modern economics. 2019. № 17. С. 55–60.

REFERENCES

- Budzjak, V., Budzjak, O. (2021). Importozamishhennja sil's'kogospodars'koi' produkcii' na rynku Ukrai'ny. Tovary i rynky. [Import substitution of agricultural products on the market of Ukraine. Goods and markets]. No 2, pp. 44–52.
- Kompleksnyj demografichnyj prognos Ukrai'ny na period do 2050 r. [Comprehensive demographic forecast of Ukraine for the period up to 2050]. Available at: <https://www.idss.org.ua/monografii/Prognoz%20Ukrain.pdf>
- Lavruk, V.O., Lavruk, N.A. (2020). Tvarynnyc'tvo: stan ta perspektyvy rozvytku. [Livestock: state and prospects of development]. Agrosvit. No 22, pp. 9–15.
- Kopytec', N.G. (2020). Rozvytok rynku m'jasa svynej. Ekonomika APK. [Development of the pig meat market. Economics of agro-industrial complex]. No 1, pp. 56–63.
- Kic, M.V., Al'ohina, N.S. (2020). Ekonomichna efektyvnist' galuzi svynarstva u sil's'kogospodars'kyh pidpryjemstvah L'vivshhyny. [Economic efficiency of the pig industry in agricultural enterprises of Lviv region]. Ekonomika APK. [Economics of agro-industrial complex]. No 6, pp. 36–40.

6. Tvarynnyctvo Ukrainy: stan, problemy, shljahy rozvytku [Livestock of Ukraine: state, problems, ways of development]. (1991–2017–2030 rr.) / za red. akad. NAAN M.I. Bashhenka. Kyi'v: Agrar. nauka, 2017. 160 p.

7. Patyka, N.I. (2021). Naprjamy ta perspektyvy integracii' sil'skogo gospodarstva Ukrainy u svitovij agrarnyj rynek. [Directions and prospects of integration of agriculture of Ukraine into the world agricultural market]. Naukovyj visnyk Uzhgorods'kogo nacional'nogo universytetu. Serija: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove gospodarstvo. [Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: International Economic Relations and the World Economy]. Iss. 23 (2), pp. 53–60.

8. Ljahovs'ka, O.V. (2020). Zovnishnja torgivlja Ukrainy m'jasom i m'jasnymy produktamy: tendencii' ta geografichni aspekty. [Ukraine's foreign trade in meat and meat products: trends and geographical aspects]. Social'no-ekonomichni problemy suchasnogo periodu Ukrainy. [Socio-economic problems of the modern period of Ukraine]. Iss. 3, pp. 48–52.

9. Patyka, N.I. (2021). Zovnishnja torgivlja agro-prodovol'choju produkcijeju Ukrainy v umovah poshyrennja pandemii' COVID-19. [Foreign trade in agri-food products of Ukraine in the context of the spread of the COVID-19 pandemic]. Ekonomika APK. [Economics of agro-industrial complex]. No 9, pp. 52–65.

10. Tytarchuk, I.M. (2020). Analiz roli agropromysloвого комплексу v ekonomici kraïny: vnutrishnij rozvytok ta zovnishnja torgivlja. [Analysis of the role of the agro-industrial complex in the country's economy: domestic development and foreign trade]. Aktual'ni problemy rozvytku ekonomiky regionu. [Current problems of economic development of the region]. Iss. 16(2), pp. 84–93.

11. Zagal'ni tendencii' rozvytku fermers'kyh gospodarstv v Ukraini [General trends in the development of farms in Ukraine]. / I.M. Demchak, D.M. Mykytjuk, I.V. Svyynous, V.A. Byba ta in., Kyi'v: NDI «Ukragro-promproduktyvnist'», 2016. 58 p.

12. Revenko, A.D. (2020). Derzhavna pidtrymka agrarnogo sektoru v umovah mizhnarodnoi' koodynacii' ekonomichnoi' polityk: zarubizhnyj dosvid. [State support of the agricultural sector in the context of international coordination of economic policies: foreign experience]. Mizhnarodni vidnosyny: teoretyko-praktychni aspekty. [International relations: theoretical and practical aspects]. Iss. 5, pp. 87–103.

13. Baljan, A.V., Gryshova, I.Ju., Shabatura, T.S. (2021). Publichna polityka ta derzhavna pidtrymka rozvytku agrarnogo vyrobnyctva v Ukraini. [Public policy and state support for the development of agricultural production in Ukraine]. Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verhovnoi' Rady Ukrainy. [Scientific notes of the Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine]. No 2, pp. 156–167.

14. Shebanina, O.V., Kupchishyna, O.A. (2020). Derzhavna pidtrymka innovacijnogo rozvytku agrar-

nogo sektoru Ukrainy. [State support for innovative development of the agricultural sector of Ukraine]. Visnyk HNAU. Serija: Ekonomichni nauky. [Bulletin of KhNAU. Series: Economic Sciences]. No 2, pp. 340–352.

15. Golban, T.T. (2019). Derzhavna pidtrymka investycijno-innovacijnogo rozvytku agrarnogo sektoru ekonomiky. [State support for investment and innovation development of the agricultural sector of the economy]. Visnyk HNAU. Serija: Ekonomichni nauky. [Bulletin of KhNAU. Series: Economic Sciences]. No 1, pp. 312–319.

16. Rusanjuk, V.V. (2020). Derzhavna pidtrymka rozvytku pidpryjemnyctva v agrarnomu sektori ekonomiky. [State support for the development of entrepreneurship in the agricultural sector of the economy]. Ekonomika APK. [Economics of agro-industrial complex]. No 7, pp. 84–93.

17. Vasil'jeva, L.M. (2019). Derzhavna pidtrymka agrarnogo sektoru ekonomiky kraïny v umovah funkcionuvannja v skladi SOT jak osnova zabezpechennja prodovol'choi' bezpeky. [State support of the agricultural sector of the country's economy in terms of functioning within the WTO as a basis for food security]. Modern economics. [Modern economics]. No 17, pp. 55–60.

State regulation in pedigree swine production innovative development

Ibatullin M., Khakhula B.

The paper considers the economic principles of pedigree swine production innovative development in Ukraine. We consider substantiation as an expedient measure among the instruments of the state regulation, estimating the pig industry on the basis of evidence-based food safety requirements and determining the need for the studied product in accordance with the estimation calculations. It is expedient to focus the effective tools of state regulation on such assessment. The main task is to determine the required number of breeding sows in order to increase the total number of pigs in Ukraine to further ensure the required amount of pork consumption.

It has been proved that the formation of competitive breeding herds that meet the industrial pig breeding requirements is a priority task for the industry in the medium term, due to significant lagging of the main indicators of domestic breeds productivity from the breeding material of the best breeding companies caused by the previous deep economic transformations, rupture of most production and technological chains, inappropriate provision of the commodity enterprises with crossbred young stock and lack of significant breeding achievements in the industry for the last twenty years. The low competitiveness of the domestic breeding base eventually led to a decrease in the number of pig breeds distributed in Ukraine and their further replacement by more efficient foreign genetic resources.

We consider it expedient to differentiate powers between the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine, in particular, the Department of Livestock

Markets, the State Breeding Inspectorate and regional departments of agro-industrial development through amending the legal acts regulating legal relations in pedigree livestock breeding. In particular, it is proposed to add the examination of breeding products and issuance of breeding certificates to the responsibilities of the departments of agro-industrial development of regional state administrations.

In order to create conditions for increasing the pedigree pigs breeding competitiveness in both domestic and foreign markets, it is advisable to: improve the system of subsidies for the purchase of young

pedigree animals in order to stimulate demand for domestic material; to distribute the functions of scientific and practical support of the livestock industry with domestic material; in order to optimize the cost of subsidizing the purchase of breeding animals, the state must clearly define the critical effectiveness pedigree products purchasing, as well as to develop a mechanism for refunding the subsidies if the recipient has not achieved the targets.

Key words: state regulation, innovative development, pedigree swine breeding, efficiency, competitiveness, agricultural enterprise.

Copyright: Ібатуллін М.І., Хахула Б.В. © This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

ORCID iD:

Ібатуллін М.І.

Хахула Б.В.

<https://orcid.org/0000-0001-8765-6261>

<https://orcid.org/0000-0003-4286-2381>